

17. Avvägning mellan byggande och riksintressen

Regelverk: Miljöbalken 3 kap. 5 – 10 §§

Mottagare: Justitiedepartementet

Påverkan på företag idag

Ett lagsystem om prövning av markanvändning och byggande måste ge möjligheter till avvägningar mellan olika intressen. Miljöbalkens regler i 3 kap. 5 – 9 §§ om riksintressen är dock utformade på ett sätt som i vissa lägen inte ger något sådant utrymme. Reglerna i 3 kap. miljöbalken innebär att statliga sektorsmyndigheter anger områden som är av riksintresse för de ändamål/behov som ligger inom myndighetens ansvarsområde. Genom utpekandena får dessa områden skydd mot åtgärder som kan förorsaka påtaglig skada eller påtagligt försvåra områdets användning för aktuellt riksintresse. Avsteg från detta kan bara ske till förmån för ett annat utpekat riksintresse på samma plats, vilket sker genom en intressevägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Exempelvis kan ett riksintresse för kulturmiljö i vissa fall få vika för gruvnäringen (jämför stadsomvandlingen i Kiruna). Bostadsbyggande ingår inte bland de ändamål som anges i 3 kap. 5 – 9 §§ miljöbalken. Detta bör ses mot bakgrund av att det är svårt för staten att bedriva fysisk planering på lokal nivå och reservera bestämda platser "av riksintresse för bostadsbyggande". Tvärtom har lokalisering av bostäder sedan länge ansetts vara en i huvudsak kommunal angelägenhet. Men, oavsett hur angeläget och väl planerat ett bostadsprojekt är kommer det i princip alltid att hindras om det påtagligt skadar ett riksintresse som utpekats enligt 3 kap. miljöbalken – eftersom det inte finns någon lagregel om avvägning mellan ett utpekat riksintresse och nyttan av bostadsbyggande.

Åtgärdsförslag

Det behöver införas en generell avvägningsparagraf i 3 kap. miljöbalken som möjliggör att ett angeläget allmänt intresse kan ges företräde framför ett riksintresse. Denna ventil bör vara avsedd för tillämpande myndigheter på alla nivåer, på liknande sätt som i bestämmelserna om särskilda skäl för upphävande eller dispens i fråga om strandskydd. Med en sådan regel skulle en kommun i egenskap av planmyndighet kunna fatta beslut som innebär att man har vägt ett visst byggande mot ett visst riksintresse och funnit att det aktuella byggandet bör ges företräde. Under planarbetets gång skulle länsstyrelsen i sin tillsyn göra en bedömning enligt samma ventil/avvägningsregel. Om länsstyrelsen inte godtar kommunens beslut, sker ett ingripande enligt de regler som idag gäller för överprövning enligt 11 kap. Plan- och Bygglagen. Varefter kommunen har möjlighet att överklaga länsstyrelsens beslut till regeringen som prövar enligt samma avvägningsparagraf. Kommunen har möjlighet att tillämpa bestämmelserna om planeringsbesked för att tidigt under planarbetets gång få statens besked i frågan om riksintresset och om ett ingrepp i riksintresseområdet kan godtas med stöd av ventilen.

Bedömning av åtgärdsförslagets effekter för företagen

Åtgärden ökar tillgången på byggbar mark. Därmed möjliggörs mer effektiv användning av befintlig infrastruktur och bebyggelse på attraktiva platser där människor vill bo.

Kontaktuppgifter

Byggföretagen, Anna Broman, 08-698 58 62, anna.broman@byggforetagen.se

Trä- och Möbelföretagen, Gustaf Fritz, 0761-38 61 93, gustaf.fritz@tmf.se